

օրւան օրս գրեթէ չկայ այլ կամ կին երկտասարդ կամ ծեր, հարուստ կամ աղքատ, որ իւր ծոցը չկրէ ժամացոյց մը, որուն վրայ նշանակուած են մեր օրըստօրեայ գործոց ընթացքն ու նոյն իսկ մեր կենաց վայրկեանները:

Յ. Յ. ԹՈՒՆԻՍԻՆԵՆՆ

ՏՈՂԷՆԻ ԶՐՈՂ

Եւրո մարդկային հանձարն իննուտասներորդ դարուս երկրորդ կիսուն մէջ ջանացած է նորանոր գիւտերով սպանել զնեքերն այնպիսի կատարելութեան հասցնելու, որ գիմանն ելողը նաեւ մեծ հեռաւորութեամբ՝ անպատճառ մահուան ենթարկուի, նոյն հանձարն ուրիշ կողմանէ իւր հնարագիտութիւնը բանեցուցած է այսպիսի անհարկ հրազենաց զօրութիւնն ի դերու հանելու եւ զմարդն անոնց առջեւ անփնաս պահելու: Այս մարդասիրական ջանքն ապարդիւն չէ եղած, ինչպէս մօտերս եղած փորձերը ցուցած են: Զարմանալին այն է, որ մարդու կենաց պաշտպան հանդիսացող ոչ զինուորական հանձարներէն (généie) է եւ ոչ բժիշկագէտներէն, այլ ասեղ շարժողներէն՝ բայց ոչ վերաւորելու, այլ լաթերն իրարու կցելու համար: Չերկնցընենք, այս հերոսը Տոլէ անուով Բրուսիայի գերձակ մըն է:

Եւրո Տոլէ անցած տարի հրատարակեց թէ զրահ մը հնարած է, զոր որ եւ ինչ նորագիտ հրացանի գնտակը չի կրնար ծակել՝ բանդագուշող մը համարուեցաւ, ծաղուեցաւ եւ ոչ խօսուելու արժանի սեպուեցաւ: Սակայն անի այս հակառակութիւններէն ու արհամարհանքներէն չընկճեցաւ, չըհատեցաւ. իւր հնարած զրահը կատարելագործելէ եւ զանազան փորձեր ընելէն ետեւ այս տարի յայտարարութեամբ մը հասարակութիւնը փորձի մը հրաւիրեց. ինք այն զրահն հագնի եւ ուղղով որ եւ ինչ հեռաւորութիւնէ իւր վրայ գնտանքն արձակէ ամենակատարեալ նորագիտ հրացաններով: Ոստիկանութիւնն այս փորձն արգիլեց, բայց այս անգամ հասարակութեան եւ գլխաւորաբար պետերազմի պաշտօնարանին մտադրութիւնը գրգռուեցաւ եւ ուղուեցաւ որ անփնաս փորձ մ'ըլլուի: Ուստի Օկրլինի չըբափակեալ ձմեռանոցին մէջ ժողովուեցան Շուվալով կոմս, բաղմաթիւ ցամաքային եւ ծովական բարձրաս-

տիձան պաշտօնակալք, եւրոպական մեծամեծ քաղաքաց փոխմորդք եւ բաղմաթիւ երեւելի անձինք գրեթէ ամեն երկիրներէ եւ զրահը տախտակի վրայ անցընելով՝ ամեն տեսակ հրացան վրան պարպեցին եւ տեսան թէ ոչ միայն զրահը չծակեցաւ այլ եւ ոչ զձեցաւ: Ան տեսն զրահը ձիու մը հագցուցին եւ Մարթին իւր հնարած հրացանով, անոր վրայ նշան առաւ երբ ձին հանդարտութեամբ խար ուտելու վրայ էր, ուրիշներ սրածայր փամփռաւոր հրացաններ (modell 88) վրան պարպեցին: Զին իւր գործըն ամենեւին չընդհատեց: Գիտող զրահը գաճէ կիսարձանի մ'անցուցին եւ նոյն փորձը կրկնեցին եւ արձանն անշարժ տեղը կեցաւ: Գնդակները զրահը չծակելէն զատ՝ անոր վրայ թախախցան եւ կտրուած ստեղի թերթիկներու պէս հազար կտոր Լզած գիւրիկն ինկան: Ուրիշ առաւելութիւնն մ'եւս տեսուեցաւ զրահին վրայ, որ գնդակներուն բուռն զօրութիւնն այնպէս կը կտորէ, որ զայն հագնողն ամենեւին ընդհարում կամ ցնցում չէրգար: Աւերապէս հրաման տրուեցաւ Տոլէին որ՝ իւր բաղձանացն համեմատ զրահն հագնի եւ զանազան հրացաններով զանազան հեռաւորութեամբ վրան նշան առին եւ փորձն այնպիսի յաջողութիւն ունեցաւ, որ ուրիշներ ալ համարձակութիւնն առին ուղելու որ փորձն իրենց վրայ ալ ըլլուի:

Յայնուեցաւ ուրեմն որ Տոլէ բանդագուշող չէր եւ իւր գիւտն իսկապէս որ եւ է հրացանի գիմարդող է, սակայն պատերապի պաշտօնարանն զայն այս ձեւի մէջ զինուորաց գործածութեան յարմար չգտաւ, որովհետեւ զրահն նախ ծանր է եւ երկրորդ հարթերես, որով զինուորաց ազատ շարժմանց արգելք կ'ըլլայ: Տոլէին ներկայացուցածը 16 լիւր ծանր է եւ 2 հարկերողական մեթր հաստ. բայց հնարիչը կը խոստանայ անոր ծանրութիւնը կէսի ինքնցնելու, եւ եթէ կարենայ զայն այնպէս կատարելագործել որ կարելի ըլլայ անոր ագանեւեաց կամ համազգեստի ձեւը տալ այնպէս որ հագնողին դիւրաշարժութիւնն ամենեւին չխափանուի եւս ամեն պատերազմական ուղեմարտութեան յեղափոխութիւն մը կ'ըլլայ եւ հնարողն իւր անունը կ'անմահացընէ: Այսու ամենայնիւ կ'ըսուի թէ եղած փորձերէն Գեորմանիայի կայսրն այնպէս հետաքրքրուած է որ իւր բաղձանքն յայտնած ըլլայ սոյնպիսի փորձերու ինք անձամբ ներկայ գտնուելու:

Գոհարներու չկողմ են տոնարը:

Գոհարներն ալ՝ ծաղիկներուն պէս իրենց սեփական լեզուն ունին: Հայկական կը նշանակէ արգարութիւն, աղետամտութիւն եւ գեղեցկութիւն: Զմրուխտը՝ ողորմածութեան, յուսոյ եւ ուրախութեան խորհրդանշն է, իսկ ադամանդի համար՝ կ'ըսուի թէ բարկութիւնը կ'իջեցնէ, եւ ամուսնական հաստարմութիւնը կը զօրացնէ: Տպագինը՝ հեզութիւնն ու քաջգրութիւնը կ'երեցնէ, սուտակը (rabis) թախծութիւնը կը փարատէ. կարկէհանը (escarboucle) ամբարտաւանութեան կամ մեծամտութեան եւ գէշ երազներու դէմ դարման մըն է: Մեղեմիկը (améthyste) միայն կը պայծառացնէ, եւ գոճազմը (turquoise) գոհարներու մէջ դժբախտ (ne m'oubliez pas, Vergiss mein nicht) է:

Բայց ինչպէս պարտիզպանական եւ ագարակային տումարները կը ցուցնեն թէ ամէն մէկ ամիս ինչ ցանկու. եւ անկելու. եւ, այսպէս հին ժամանակները գոհարներն ալ իրենց տումարն ունէին որ կըցուցնէր ամսոյ համեմատ ինչ պարգեւելու է. այսպէս՝

Յունուար ամսոյն մէջ պարգեւ կը տրուէր նոնազոյն սուտակը (garnate), փետրուարին՝ մեղեմիկը, մարտին՝ յատպիւր, ապրիլին՝ շափուլայն, մայիսին՝ զմրուխտը, յունիսին՝ ագատ, յուլիսին՝ սուտակը, օգոստոսին՝ սարկեղունջը (sardonyx), Սեպտեմբերին՝ օսկեակնը (chrysolithe), հոկտեմբերին՝ արեւանը (opal), նոյեմբերին՝ տպագինը, եւ դեկտեմբերին՝ գոճազմը:

Այս հին տումարին համեմատ այս ամիս տրուելի պարգեւը կ'ըլլայ օսկեակնը: Բայց հիկուան լուսաւորեալ ժամանակները պարգեւ տուողն եւ ընդունողը խոճախարութեամբ չեն կապուի որ այս հին կանոններու եւ նշանակութեանց, այլ պարգեւատուս սիրով կ'ընդունի ամէն տեսակ պատուական քար, որ պատուական արտէ կը տրուի:

Մարտի օր են կտրի:

Ղովերուն առատ կամ տալուն մեծապէս կը նպաստէ ակոռին օգոյն մաքրութիւնը, ինչպէս վերջերս Ֆրանսիոյ դէպքէն քննութիւն մը կը հաստատէ: Քանի որ կովերը ակոռին հեղձուցիչ եւ ապականեալ օդոյ մէջ էին, միջին հաշուով ամէն մէկը տարին 3700 լիտր կամ կու տար: Տէրը օգնմուտ ծակեր բանալ

տալով եւ ամէն տեսակ միջոց ի գործ դնելով ջանաց որ ակոռին օդը միշտ մաքուր ըլլայ. եւ հաս այն օրէն սկսեալ խաբքանչիւր կով տարին 200—300 լիտր աւելի կամ կու տար:

ՔԱՂԱՅԱՆՔԵՆ ՏԵՍԱՆԲԵՐՆԵ

Վիեննա, 31 Օգոստոս, 1894:

Այս ամիսը միակ նշանակելու դէպքն է ծննաց եւ ծարրեցւոց մէջ ծագած պատերազմը, որ թէպէտ եւ Եւրոպայէն շատ հեռու է, սակայն ուրիշ նշանաւոր իշխողի մը մէջ տեղ չըլլալուն ընդհանուր մտադրութիւնը գրաւած է, մասնաւոր որ եւրոպական տէրութիւնը ալ քիչ շահեր չունին այն կողմերը: Ասոր համար Անգլիա, Գաղղիա, Ռուսաստան, Դերմանիա եւ Իտալիա աշխատեցան ըստեկամական միջամտութեամբ պատերազմին առջին առնելու, եւ երբ էյաջողեցան, որոշեցին չէզոք կենալու: Միայն պատերազմական նստիւր խաւերեցին այն կողմերն իրենց հպատակները պաշտպանելու համար: Ծննացիք Քորէայի մէջ Ասանի քով ամբարացած ըսնակ մ'ունէին, որն որ օգնութեան կը սպասէր: Ծաքոնցիք ամառարեցին եւ Յուլիս 27ին այն ըսնակին վրայ յարձակեցան, զարկին ու անկէց հալածեցին: Երկու օր ետքն հասաւ սպառնաւ օգնութիւնը անգղիական որոշ կողող Քովշինկ մարտանաւով եւ երկու թնդանօթակիր նաւերով: Ծաքոնցիք զանոնք անձնատուր ըլլալու հրաւիրեցին եւ երբ մոտիկ չըլլուեցան վրանին յարձակեցան եւ ընկղմեցին Քովշինկ մարտանաւը, որ 1500 զինուոր ունէր, եւ մէկ թնդանօթակիր նաւ մը գերի առին: Ծաքոնցւոց այս յաղթութեանց վրայ Քորէայի թագաւորը կամաւ կամ յաղթողաց ծնշման տակ Յունիս 30 թուականով յայտարարուիւն մը հանեց, որով Քորէա ծննատանէն բոլորովին անկախ կը հրատարակէ, Ծննացւոց հետ ունեցած բոլոր դաշինքները կը ջնջէ եւ Ծաքոնցիներէն օգնութիւն կը խնդրէ ծննացիները Քորէայէն հանելու